

L'equip educatiu més enllà del docent

L'EDUCACIÓ SOCIAL A L'ESCOLA

Espai de diàleg amb la comunitat educativa
i responsables institucionals i polítics
en matèria d'educació

#EducacióSocialEScola

Dijous 6 de juliol, a les 9h.

La Sala de l'espai Francesca Bonnemaison.

Carrer Sant Pere Més Baix, 7, Barcelona.

Aforament limitat. Inscripció obligatòria gratuïta

Organitza:

Autores de la relatoria: Irene Fernández, Elisabeth Arpal i Laura Aubeso, membres del col·lectiu professional 'Educació Social i escola'.

INTRODUCCIÓ

Prop de **80** persones van participar a la **Jornada “L’equip educatiu més enllà del docent: l’Educació social a l’escola”** celebrada el 6 de juliol de 2017 a l’espai Francesca Bonnemaison de Barcelona.

Aquesta jornada ha estat impulsada pel **Col·lectiu professional “Educació social i escola” del CEESC** que treballa en la incorporació institucional i plena de les educadores i els educadors socials als centres educatius. Fins ara, la figura de l’educador/a social s’ha introduït en els centres docents de manera molt puntual però encara **no existeix un reconeixement, ni cap forma d’accés al sistema com a educadors socials** (excepte en les USSE i en altres espais molt concrets).

En aquesta jornada han sumat esforços participants d’arreu del territori català i de molt variat àmbit d’actuació. Hi han assistit experts del món universitari per oferir la seva mirada i donar resposta a tres qüestions plantejades: “Quines respostes cal donar a les necessitats actuals de l’escola”, “L’equip interdisciplinari en l’escola actual” i quines han de ser les “Aportacions específiques i competències del perfil professional de l’educador/a social a l’entorn educatiu”. Professionals de l’educació social i representants de la Federació d’Associacions de Mares i Pares d’Alumnes de Catalunya també han aportat la seva experiència viscuda en els centres educatius, i representants de la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica comparteixen la necessitat de defensar l’educació en un sentit ampli. Així mateix, hi ha hagut la presentació de conclusions i resultats dels treballs acadèmics fets sobre l’Educació Social a l’Escola.

Les aportacions dels ponents, de la taula d’experiències i dels diferents participants en aquesta jornada tenen la voluntat de motivar un espai de diàleg amb la resta de la comunitat educativa i amb els responsables institucionals i polítics en matèria d’educació, sobre la **necessària figura de l’educador/a social dins d’aquesta comunitat educativa.**

CONTINGUTS

Benvinguda i presentació institucional

- **Xavier Puig.** Vocal de la Junta de Govern del CEESC i president del CGCEES.

Taula interuniversitària

- **Jesús Vilar.** Universitat Ramon Llull.
- **Núria Giné.** Universitat de Barcelona.
- **Miquel Castillo.** Universitat Oberta de Catalunya.
- **Sandra Girbés.** Universitat Rovira i Virgili.

Dinamitza **Xavier Puig.**

Mostra de pòsters

- **Anna Minguella.** Universitat de Barcelona. TFG(2015-16): *“L’educació social: Un dret de la ciutadania. L’espai de tutoria com a possible estructura organitzativa d’igualtat”*.
- **Laura Piñol.** Universitat de Lleida. TFG(2016-17): *“Educació social i escola. Experiència als instituts públics de Banyoles”*.

Taula d’experiències

- **David Bernal,** educador social de l’Institut Pla de l’Estany de Banyoles.
- **Sílvia Pina,** educadora social que treballa com a tècnica d’integració social (TIS) al CEIP Tanit de Santa Coloma de Gramenet.
- **Jaume Aguilar,** representant de la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica.
- **David Bernal,** representant de la Federació d’Associacions de Mares i Pares d’Alumnes de Catalunya.

Dinamitza **Lluís Vila.** Membre del Col·lectiu professional d’Educació Social i Escola.

Conclusions i tancament

- **Maria Rosa Monreal.** Presidenta del CEESC.

BENVINGUDA I PRESENTACIÓ INSTITUCIONAL

Xavier Puig, Vocal de la Junta de Govern del CEESC i president del CGCEES.

A la presentació inicial, en Xavier Puig explica com el **CEESC** **compta amb el col·lectiu professional “Educació social i escola”** (que és el que impulsa la Jornada) format per professionals de l'educació social i que des del juliol de 2014 treballa en la incorporació de l'acció de l'educació social als centres educatius.

Seguidament, fa una breu descripció de l'estat actual de la qüestió a nivell de territoris i la justificació de la importància d'aquesta jornada:

- Posa com a exemple Navarra i Galícia on ja fa uns quants anys que s'estan duent a terme espais en forma de jornades o, fins i tot, en forma de Congrés, per generar reflexió i que es vagi parlant a nivell institucional de la incorporació d'altres figures professionals, en el nostre cas: d'educadors i educadores socials. Són espais on universitats, acadèmics i professionals debaten amb l'objectiu de fer incidència política perquè això es tradueixi.
- A dia d'avui aquesta figura està incorporada per decret en els territoris d'Extremadura, Castella-la Manxa, Andalusia i Canàries. Enlloc més. Per tant, s'està donant una situació de desigualtat en el dret a l'educació i de la ciutadania de l'educació social de les persones. És a dir, hi ha persones que es veuen excloses d'altres figures professionals al marc escolar, i des dels diferents col·legis professionals s'estan prenent mesures per prendre accions legals perquè el dret a l'educació és un dret inalienable i per a tothom. El que pot oferir l'escola ha de ser en igualtat de condicions per tot el territori.
- A Catalunya tenim experiències de treball d'altres figures professionals en l'àmbit educatiu però no està institucionalitzat ni regulat. Per aquest motiu aquesta jornada és oberta a tots els actors que intervenim i no només a un col·lectiu professional per fer incidència a nivell del govern Català i que això es pugui fer realitat. A nivell de l'Estat, el govern ha fet un *Pla estratègic de convivència escolar* on es parla d'altres figures professionals, en què cada comunitat autònoma ha de fer el seu *Pla estratègic*, i cada centre el seu *Pla de convivència escolar*, però la realitat és que no hi ha hagut manera que s'hi incorporessin altres figures, només el docent entra en

matèria de convivència, tot i que el Centro Nacional de Innovación e Investigación Educativa va manifestar claríssimament que la figura de l'educador/a social hauria d'estar present al marc escolar.

Finalment, presenta els participants de la Taula interuniversitària convidats a fer les seves aportacions sobre les tres preguntes que se'ls han plantejat:

1. *Quines respostes cal donar a les necessitats actuals de l'escola.*
2. *L'equip interdisciplinari en l'escola actual.*
3. *Aportacions específiques i competències del perfil professional de l'educador/a social a l'entorn educatiu.*

Presentació dels ponents de la Taula Interuniversitària:

- **Jesús Vilar.** Mestre i doctor en Pedagogia. Professor titular de la Facultat d'Educació Social i Treball Social de la URL. Director de la revista "Educació Social. Revista d'Intervenció Socioeducativa". Membre del Comitè d'Ètica de la Recerca de la URL i de la Comissió permanent de l'Observatori de la Infància, i del Grup motor del Comitè d'Ètica de l'Educació Social del Col·legi d'Educaadores i Educadors Socials de Catalunya.
- **Núria Giné.** Professora titular de la Facultat d'Educació de la Universitat de Barcelona, Departament de Didàctica i Organització Educativa. Mestre i professora de secundària. Llicenciada en Psicologia i doctora en Pedagogia per la Universitat de Barcelona. Membre del Consell d'Estudis d'Educació Social de la UB i membre del Grup d'Innovació Docent en Avaluació i Tecnologia i del Grup de recerca consolidat d'entorns i materials per a l'aprenentatge.
- **Miquel Castillo.** Educador social i doctor en Pedagogia. Docent en l'educació secundària. Professor del Grau d'Educació Social de la Universitat Oberta de Catalunya. Autor i coautor de llibres i articles sobre temes d'escola i educació. Entre els seus llibres estan: *Acció social i educativa en els contextos escolars* i *Educació social i escola. Necessitats, contextos i experiències*.
- **Sandra Girbés.** Doctora en Educació i Societat per la Universitat de Barcelona. Actualment és investigadora doctoral al Departament de Pedagogia de la Universitat Rovira i Virgili, on imparteix docència en els Graus d'Educació Social, Pedagogia i Magisteri. En la seva tesi doctoral, *Contrato de inclusión dialógica. Una actuación de*

éxito en la superación de pobreza i exclusión social en contextos urbanos, es va centrar en l'impacte social de les Comunitats d'Aprenentatge a barris desfavorits on resideixen col·lectius vulnerables.

TAULA INTERUNIVERSITÀRIA

*Dinamitza aquest espai **Lluís Vila**, membre del Col·lectiu professional d'Educació Social i Escola.*

Jesús Vilar. Universitat Rovira i Virgili

El Dr. Jesús Vilar explica que se centra principalment en les dues primeres qüestions plantejades “*Quines respostes cal donar a les necessitats actuals de l'escola*” i “*L'equip interdisciplinari en l'escola actual*” i desenvolupa menys la tercera part, entre d'altres coses perquè comenta no haver participat en experiències directes pel que fa a *competències* dels educadors i educadores a l'escola com d'altres persones de la taula, en canvi sí que aportarà el punt de vista de les persones que estan treballant en tot això a la seva facultat sobre quines són algunes de les possibles *grans funcions i tasques*.

- En relació amb la primera pregunta, s'hauria de començar per una qüestió prèvia: *quines són les necessitats de l'educació del segle XXI i no de l'escola del segle XXI*.

Venim d'una confusió clàssica entre *educació i escolarització*. L'educació la convertim implícitament en escolarització i és important passar a l'escola. La pròpia distribució clàssica d'educació formal, informal, no formal va ser molt útil, però avui dia, l'educació social és tan formalitzada com la de l'escola, només que fins ara no es fa a l'escola, però igualment és explícita, intencionada, sistematitzada, amb uns objectius clars, planificada... així que, quina diferència hi ha entre la que es fa a l'escola? Treballen altres qüestions però no són millor ni pitjor.

Així que aquesta primera idea que primer hi ha l'escola i després hi ha satèl·lits, és un plantejament del tema equivocat. Ja que estem en escenaris d'alta complexitat, en un món d'incertesa, de canvis, de transformació... de manera senzilla es pot dir que cap agent és suficient per abordar la complexitat dels problemes que es plantegen des del punt de vista de l'educació, que tenen a veure, no només amb la institució sinó amb la incorporació social de les persones. Cap agent té prou potència per si sol, ni té les respostes des d'un esquema clàssic de *problema-solució*. Així que l'alternativa és

construir coneixement, per això avui dia parlem de *personalitat reflexiva* i no només de *professionalitat actuada*. Parlem de capacitat competencial dels professionals per resoldre *processos complexos* i, per tant, de la necessitat de treballar col·laborativament per *construir respostes* en un escenari de multidisciplinarietat, interdisciplinarietat i treball cooperatiu.

- En relació amb la segona qüestió: els processos d'escolarització són necessaris però no suficients. L'escola està en un territori amb molts altres agents, formalitzats o no formalitzats, és a dir, amb *intencionalitat educativa explícita o no explícita*, que afecten les persones. I per a les escoles que viuen aïllades d'aquests altres agents del seu territori, les seves *possibilitats d'èxit* són molt petites. Així que una altra cosa a analitzar són les *relacions* de l'escola amb aquests altres agents del territori.

Així, doncs, podem dir que les relacions que hi ha entre agents educatius poden ser de diferents tipus. De *complementarietat* -cadascú val per al que val i per això existeixen; en alguns moments són de *substitució* -quan alguns agents no funcionen bé, inevitablement altres agents agafen part de les seves funcions, i aquí ja parlem de dèficit, i, desgraciadament, amb molta freqüència es donen relacions *d'interferència*, això vol dir que cada agent té uns objectius que sovint són incompatibles entre si (per exemple, l'escola, el grup d'amics, la família i els mitjans de comunicació; un diu que has de reciclar, l'altra que has de consumir, l'altre diu que això no és el seu problema... i les persones estan al mig amb un munt d'influències simultànies i sovint contradictòries que provoquen que les situacions siguin encara més difícils de gestionar).

La situació ideal seria les *relacions de complementarietat*, que són les que menys es donen però són les que necessitaríem. Quan s'han abordat problemàtiques socials de caràcter ampli i els agents han treballat des de la complementarietat i des del reforç és quan s'ha pogut avançar (per exemple, amb la lluita contra el tabac va ser clau l'esforç comú dels agents: mitjans de comunicació, cinema, escola, lleure i publicitat, etc.). Per contra, un exemple d'interferència el tenim en les polítiques per a la lluita contra la violència de gènere, en què no hi ha una clara política de reforç.

Hem d'anar cap a relacions de reforç cooperatives entre agents, ja que cap d'ells no té la solució.

Per tant, podem devaluar el dret a l'educació entenent-lo només com l'escolarització i uns aprenentatges instruccionals mínims (llegir, escriure, sumar, restar, etc.). Però si entenem el

dret a l'educació des de la perspectiva de la singularització de les intervencions per assegurar el desenvolupament global i integral de la persona i la seva plena integració, la dimensió aquesta instruccional bàsica queda molt curta.

Ja és un clàssic la frase de *l'escola no pot amb tot*. És evident. Per què tot allò que la societat considera necessari per a un infant o un adolescent ha de passar per l'escola? És evident que no és possible. Per tant, o aïllem l'escola i ens inventem altres recursos (format de model tecnocràtic, atomitzador de serveis), o repensem conjuntament el sentit dels agents educatius que tenim avui dia i, en aquest sentit, l'escola es *redefineix* i passa a ser l'escola del segle XXI, l'espai educatiu d'infants i adolescents, i no necessàriament i únicament l'espai dels mestres. Perquè com diuen ells mateixos, els mestres no poden amb tot, però no sabem si l'escola pot o no amb tot, ja que de vegades associem la persona a l'agent.

A què anomenem èxit o fracàs avui en dia a l'escola? Aprovar les assignatures o desenvolupar les potencialitats de cada persona per després tenir una vida integrada i digna i en la comunitat que li toca viure? Perquè la idea d'èxit està lligada a la idea de *construir comunitat* i aquí de manera inevitable hem de parlar de diversos agents i d'aquesta flexibilitat d'obertura de l'escola al territori.

En síntesi, al voltant dels infants i els adolescents hi ha un munt d'agents que influeixen en la seva construcció personal. Aquests agents sembla ser que treballen de manera atomitzada i sovint amb relacions d'interferència més que de reforç, aïllats entre ells i, a més, amb relacions jeràrquiques. I tot això s'hauria de reformular i fer un replantejament molt més horitzontal, molt més de reforç, molt més permeable entre l'escola com a espai vinculat a un territori i a altres agents del territori que també influeixin sobre aquest espai. Per així, desenvolupar junts un mateix projecte, on cadascú tingui les seves tasques i les seves particularitats, on no tothom faci tot. Però sí que la mirada i la idea sobre què significa la intervenció educativa sigui més *extensa*. I aquí hauríem de parlar del trànsit dels mestres cap a una idea d'interdisciplinarietat. Parlaríem de transprofessionalitat, la transició del professional que entén que el seu equip és la xarxa interdisciplinària, de agents que intervenen sobre la mateixa situació, i on l'espai d'intervenció és el territori i no només l'aula o l'escola. Això significa un treball més cooperatiu i de corresponsabilitat, fet que implica superar diverses dificultats que tenim avui dia, que són sobretot de desconfiança i de caràcter jeràrquic. Avui dia encara no treballem en xarxa, funcionem des de la lògica

mecanicista que el tot és la suma de les parts. La xarxa implica el treball conjunt i la construcció d'una mirada única d'un fenomen que es vol abordar, la definició dels objectius compartits, i la clarificació de les tasques que fa cadascú, posant en el centre al subjecte o persona atesa. Avui dia al centre està el professional i la lògica dels serveis.

- Pel que fa la tercera pregunta, “hem d'entendre l'educació social com una professió de primera i no com una professió subsidiària del que fan els mestres”. Així que si entrem a l'escola és per reformar-ne el model i no perquè que cadascú hi faci la seva. L'educador social ha d'estar dins i fora de l'escola. Fora de l'escola en relació amb ella, com a pont que pot desenvolupar funcions mediadores, de mediació cultural, funcions preventives... I dintre de l'escola, per cuidar i pensar en la vida social i informal de l'escola, detectar-hi problemàtiques específiques, per orientar les famílies en qüestions de parentalitat positiva, per treballar amb els mestres en aquesta dimensió social i assumir tasques de caràcter curricular de matèries transversals com ara prevenció de situacions de vulnerabilitat, oci responsable, consum, gènere...

Núria Giné. Universitat de Barcelona.

La Dra. Giné aporta la visió dels adolescents des dels resultats d'una recerca que van fer fa uns anys on se'ls preguntava “Per què vas a l'institut?” (*Recerca: Una canya o un pal. Giné, Maruny i Muñoz, 1998).

- El resultat d'aquesta recerca lliga molt amb la 1ª pregunta d'aquesta jornada sobre *Quines respostes cal donar a les necessitats actuals de l'escola*. Els resultats que van sortir en aquesta recerca per ordre de major a menor freqüència van ser:
 1. *Per tenir en el futur una feina o posició social*. Algunes respostes: “Per tenir un paper important a la societat”, “Perquè pugui després treballar i mantenir-me jo sola”.
 2. *Per tenir una carrera acadèmica*. Algunes respostes: “Per treure'm el títol”, “Per poder anar després a l'Institut del Teatre”.
 3. *Per tenir vida i món (cultura)*. Algunes respostes: “Per estar millor amb nosaltres mateixos”, “Per poder intervenir en un tema amb coneixement de causa”, “Per aprendre, per viure”, “Per saber una mica de tot”.
 4. *Per tenir una ocupació (estar ocupat, no avorrir-se) i relacionar-se socialment*. Algunes respostes: “Si no fos obligatori, jo sí que aniria perquè em faltarien els

amics. I coneixes més gent a l'escola i tens la vida ocupada", "Vinc a l'institut perquè hi ha gent que ve de llocs diferents i pensa diferent".

5. *No té sentit*. Algunes respostes: "El que faig no em serveix de res perquè faré el que fa el meu pare", "No li veig sentit".

Llavors, quina hauria de ser la resposta a aquestes expectatives de l'institut o l'escola? Per donar aquelles respostes necessàries per fer *persones felices*, en el sentit de sentir-se realitzat i l'escola ha de donar aquesta possibilitat (Tonucci).

- Per tant, necessitem equips interdisciplinaris perquè els diferents desitjos i expectatives dels adolescents són de diversa tipologia: personal, social, acadèmica... i donant a tots la mateixa importància en pro de l'educació integral, ja s'intueix quines són les necessitats de l'escola. Equips interdisciplinaris que treballin conjuntament, de forma coordinada i complementària i aquí entra també el treball en xarxa.
- Quins són, doncs, el perfil i les competències de l'educador/a social a l'escola? Què ens demanen els adolescents? Tenint en compte tota aquesta dimensió social, necessitem professionals, educadors i educadores socials, que facin propostes de relacions del centre amb l'entorn, més proper i més lluny, i a la inversa. Que algú elabori i avaluï programes de convivència, programes a l'aire lliure, programes d'orientació, etc. Que es col·labori juntament amb l'equip interdisciplinari en programes d'educació transversal, en el doble sentit, que travessa les assignatures però també els agents que intervenen en l'educació. I també necessitem algú que faci el seguiment i la col·laboració que calguin en la resposta educativa dels estudiants amb situacions o necessitats especials, tant personals, com amb l'entorn, la família o els companys. I sembla que això ho podria fer un educador/a social. No és que no es faci, és que es fa perquè es necessita. Llavors, la lògica diu que cal algú que se n'encarregui.

En Lluís Vila intervé per dir que a nivell estatal, només en el 50% de les universitats on s'imparteix el Grau en Educació social hi ha una assignatura específica d'educació social i escola. I a nivell català, encara pitjor, no arriba ni al 50%.

Miquel Castillo. Universitat Oberta de Catalunya.

- De la investigació portada a terme des de la UOC a través de les enquestes fetes a professorat d'escoles, es reflecteixen alguns problemes: l'escola espanyola té mancances i problemes importants, entre d'altres, el 65% del professorat en procés de *burn out* (molt cremat).
- En la recerca sobre la realitat dels educadors i integradors socials portada a terme amb el CEESC en centres catalans, sobre què pensen els directius, és una mostra de 206 centres entre primària i secundària, 92% públics. Resultats: sobre les necessitats, un 83% d'alumnat en exclusió social amb necessitat molt gran, 90% mediació i treball amb família, convivència i absentisme escolar.
- Al món: hi ha una gent que des de la Fundació Qatar, que finançaven fins fa poc al Barça, en unes trobades educatives de professors sobre l'educació mundial a Qatar es fa una enquesta a 15.000 "savis del món". Reptes que té l'escola: 92% innovació en l'educació cara al futur, habilitats personals seran molt més reconegudes que el coneixement acadèmic, que l'escola perdrà el monopoli dels aprenentatges, el 90% que el professorat serà més aviat guies o mentors i no tant transmissors de coneixement, que l'aprenentatge seguirà al llarg del dia, que es desdibuixarà la frontera entre escola, llar i comunitat... constatacions de reptes global.
- A Catalunya, en un altre informe de la Fundació Bofill, *Reptes de l'educació a Catalunya*: nous models d'aprenentatge, escola inclusiva, preocupació per l'equitat a l'escola (alumnat d'origen immigrant), abandonament escolar, fracàs escolar.

D'aquesta radiografia es plantegen respostes a la primera pregunta de la jornada:

1. No hem de generalitzar, i dir que l'escola és un desastre i va malament, hi ha gent molt preocupada per la seva feina.
2. Hi ha moltes escoles preocupats per la seva millora i implementant iniciatives (convivència, salut...).
3. L'autonomia dels centres dona un gran marge als claustres per poder dissenyar les respostes més adients segons cada pròpia realitat.
4. El professorat necessita formació per gestionar l'aula i l'educació.
5. Gran dificultat per les ràtios amb què treballen les escoles.

En relació a la segona pregunta de la jornada sobre interdisciplinarietat:

A la pràctica, costa, tot i que està previst i escrit en els marcs legals i teòrics. Sobretot a la secundària es constata que el professorat té molta reticència a un treball participatiu, cooperatiu i transversal. I a l'hora de plantejar la interdisciplinarietat dels educadors socials a l'escola a títol personal, el Dr. Castillo proposa aquesta divisió: la curricular, l'organitzativa i l'educativa.

Curricular: reorganitzar el conjunt de continguts en base a un tronc comú (treball per projectes, tractament de la diversitat...) que ja s'està fent.

Organitzativa: treballar especialistes de diferents matèries, per resoldre els problemes del centres.

Educativa: és la que té la mirada sobre l'alumne. Treball interdisciplinari que ja hi ha, on es traspasa informació (EIAA, EAP, SS...) i és on els educadors socials poden tenir cabuda i poden aportar.

- En relació amb la tercera pregunta sobre les competències que han de tenir els educadors, és un principi de realitat, és a dir, depèn de la realitat de cada centre. Per tant, s'ha de partir de la realitat per poder construir la professió d'educadors i educadores de l'escola.

Dels 206 centres que es van enquestar a la recerca, 50 centres tenen integrador o educador social i a partir d'aquí van poder respondre a les preguntes:

1. Els directius valoren com a gran aportació d'integradors i educadors (de major a menor mesura): l'atenció a la diversitat (necessitats educatives especials, derivat de processos migratoris, etc.), la convivència, la relació amb el territori (pont de vinculació), l'absentisme escolar.
2. La participació real dels educadors en els centres (per participació horària): absentisme, fracàs escolar, famílies, convivència, alumnes en exclusió social, mediació, orientació acadèmica, diversitat (aula oberta, aula d'acollida), i programes de salut (molt poc).
3. Competències que valoren els directius dels educadors que tenen: atenció i contenció d'alumnes (aula de castigats), superació de les desigualtats dels

processos de discriminació, promoció dels drets personals i socials, la mediació i promoció de la convivència, i gestió d'aula (molt poc).

4. Raons que justifiquen tenir educadors als centres davant de l'administració: millora de la convivència, atenció a alumnes de situació social especial i mediació escolar.

Sandra Girbés. Universitat Rovira i Virgili.

Aquestes necessitats identificades a les escoles que s'han estat comentant durant la jornada s'estan portant molt bé en algunes escoles a través de les comunitats d'aprenentatge. A partir del projecte en concret, desenvolupat per un centre de recerca en què la Sandra Girbés participa des de fa molt temps, es pot identificar quin és el rol dels educadors i educadores socials.

Per altra banda, des del 2012 la Universitat Rovira i Virgili ha desenvolupat un projecte d'innovació docent vinculant estudiants de primer d'educació social amb les Comunitats d'Aprenentatge per tenir una formació teòricopràctica des dels inicis de la seva formació.

Pel que fa a les preguntes proposades a la jornada, les Comunitats d'Aprenentatge potencien el rol transformador que tenen els educadors i educadores socials i visibilitzen molt la seva importància i el que pot aportar en el context escolar, però també donant resposta a les necessitats que s'han anat comentant. Pot ser en un treball conjunt i de la mà de l'equip docent dins de l'escola, així com puntualment.

De les evidències que s'observen a les Comunitats d'Aprenentatge sobre la resposta que donen els educadors i educadores socials als models educatius actuals i la seva força transformadora social es desprenen 3 beneficis principals:

1. L'ajuda a superar l'exclusió social, el fracàs educatiu i a trencar amb el determinisme educatiu i social. Notícies sobre dues Comunitats d'Aprenentatge de dues escoles, la Joaquim Ruyra de l'Hospitalet de Llobregat, amb alta diversitat cultural i alta complexitat, i l'escola de La Paz d'Albacete, amb un 90% d'ètnia gitana, que estaven estigmatitzades pel fracàs escolar i un absentisme del 90%, han demostrat com han canviat la seva realitat, i actualment tenen els mateixos resultats que escoles d'èxit, trencant amb el determinisme que hi ha a moltes escoles.
2. S'està millorant l'èxit escolar de la mà de la prevenció de la violència i de la millora de la convivència. No es pot dissociar l'èxit de l'increment de la igualtat d'oportunitats per un futur i una inclusió efectiva.

3. Aquest projecte demostra que això no es pot aconseguir si l'escola treballa sola, o el professorat sol, sinó que ha de ser un projecte amb la participació de la comunitat i altres professionals.
- Així doncs, a les Comunitats d'Aprenentatge ja s'està veient que està sent efectiva aquesta interdisciplinarietat, incloent altres agents socials: educadors i treballadors socials, mestres, i persones clau a la comunitat, com són les famílies, tradicionalment exclosos dels espais educatius, etc. Aquesta nova visió de l'escola transforma dins i fora de l'escola. Gràcies a la perspectiva de l'aprenentatge dialògic hi ha un canvi en les relacions, hi ha una igualtat de diferències on cada persona de la Comunitat aporta des de la seva diversitat, i on s'aposta per una educació d'alta qualitat i d'altres expectatives.
 - Aquestes escoles trenquen la barrera escola-entorn amb espais de presa de decisió i de participació conjunts amb els diferents agents de la comunitat, amb un impacte en l'entorn, en la coordinació de les iniciatives i en l'eficiència dels recursos que s'estan utilitzant, Així mateix, s'han portat a terme processos de desenvolupament comunitari i de transformació social.
 - En relació amb les competències, aquest projecte en què participen els estudiants de Magisteri, Pedagogia, Educació Social o altres graus, els ajuda a canviar la visió que tenen de l'entorn educatiu. Veuen que en aquestes escoles que fomenten aquests processos de transformació, hi ha un espai per desenvolupar les competències pròpies de l'educador/a social i que han de treballar conjuntament.
 - Els estudiants, tant de Magisteri com de Pedagogia o altres graus, poden identificar i veure quin és el rol de l'educador o educadora social, i fan un canvi radical en la seva visió del concepte de l'educació; veuen que no poden treballar sols a l'aula i que cal treballar amb els educadors i educadores socials perquè és necessari treballar amb les famílies, vetllar per les oportunitats dels nois i noies no tan sols a dins de l'escola sinó també fora... que és competència d'ells també, i que ho han de treballar amb els especialistes d'aquests camps.
 - També emfatitzar com les Comunitats d'Aprenentatge potencien molt aquesta dimensió comunitària de l'educació. Aquestes escoles apliquen models de participació comunitària que han demostrat tenir més impacte social en la millora

educativa i social de la comunitat. Com totes les persones involucrades en aquest centre, potencien aquestes quotes de participació de la comunitat, participació en la presa de decisions, i la participació educativa de les famílies, tant en iniciatives acadèmiques com en programes de formació de la comunitat.

- Aquestes escoles adopten un model democràtic i horitzontal d'organització i per això han d'obrir espais de diàleg i presa de decisions on vinculen la comunitat. I qui millor per potenciar i dinamitzar aquests espais de funcionament democràtic que les escoles?
- Per altra banda, les Comunitats d'Aprenentatge no només ofereixen formació als infants sinó també a les seves famílies perquè saben que si volem trencar amb aquest determinisme que tenim, no podem treballar de forma aïllada amb els nens i nenes, i menys amb aquells més vulnerables i que menys oportunitats tindran.
- Per tant, des d'aquesta perspectiva, l'educador o educadora social té un rol fonamental en fer realitat aquestes expectatives de formació de les famílies i en la implementació d'aquests programes que s'estan impartint des de les escoles.

MOSTRA DE PÒSTERS

**Anna Minguella. Universitat de Barcelona. TFG(2015-16):
“L'educació social: Un dret de la ciutadania. L'espai de tutoria com
a possible estructura organitzativa d'igualtat”.**

El projecte ha consistit en investigar què hi havia al *Pla d'acció tutorial*. Es va observar que hi havia 34 temàtiques a treballar al llarg de l'ESO i que algunes es podien identificar més amb els nois de primer d'ESO. Per altra banda, es van estudiar quines eren les inquietuds i necessitats d'aquests mateixos nois. Es van establir relacions a partir d'una metodologia de la teoria de sistemes entre les inquietuds i necessitats amb les temàtiques a treballar. El resultat va ser que sí que es treballaven aquestes necessitats però que no es feia de manera transversal, sinó que es feia de forma molt puntual (un dia es treballava la dona en el dia de la dona, un altre dia es treballava el conflicte perquè hi havia hagut un conflicte a classe, etc.). A partir d'aquí, es va donar una proposta educativa que consistia en treballar totes les temàtiques més rellevants (5 o 6) que es presenten en el pòster de manera transversal. Un projecte que es treballa a través de l'experiència en què els nois i noies

expliquen una experiència seva agradable o desagradable, es genera un debat a classe, i a partir d'aquí es treballen certs valors. Són aproximadament 20 minuts on es reflexiona sobre com influeixen aquells valors a la persona, a la societat, a la comunitat... i d'on sorgeixen, des del microsistema i com es van relacionant. Veure que tota experiència forma part, des del seu entorn més immediat, a la comunitat. Que tots som comunitat i els valors són comunitat. Després, es van proposar les competències de l'educador social com a dinamitzador d'aquest espai del Pla tutorial i la proposta de ser un espai més especialitzat.

Laura Piñol. Universitat de Lleida. TFG(2016-17): “Educació social i escola. Experiència als instituts públics de Banyoles”.

La Laura Piñol va veure l'experiència dels 3 instituts públics de Banyoles amb la col·laboració de la UOC, amb qui també va col·laborar en la seva recerca i mapeig del territori. Es va fer una anàlisi qualitativa en què es van realitzar entrevistes als 3 educadors socials i a 3 membres dels equips directius dels instituts. Els resultats que es van extreure són:

1. Que els educadors estan contractats 12 hores setmanals i finançats per l'AMPA.
2. Són els mateixos equips directius els que han apostat per aquesta figura.
3. Les demandes han estat condicionades per l'increment de la població d'origen immigrant i també pels comportaments disruptius dins dels centres.
4. Les limitacions que s'han trobat els educadors és que 12 hores setmanals són poques. Que es pugui evidenciar un rol i un espai, de situar l'educador dins del centre.
5. La relació amb els alumnes és molt positiva perquè no són mestres, és un rol entremig i s'obren més a poder parlar.
6. Les funcions o tasques principalment han estat: la convivència i l'absentisme, mediació, dinamització de patis i coordinacions amb l'entorn.

TAULA D'EXPERIÈNCIES

Dinamització i presentació a càrrec de Lluís Vila, membre del Col·lectiu professional d'Educació Social i Escola del CEESC.

Fa tres anys que aquest grup de treball creu en la figura de l'educador i l'educadora social a l'escola. Seguim tenint més interrogants que certeses però seguim fent feina. Hem fet jornades i trobades, creant discurs i intentant construir aliances de diferents naturalesa. S'ha creat un grup interuniversitari, i també posat en valor els TFG dels estudiants que són sense dubte transmissors de coneixement i els que acabaran exercint d'educadors i educadores socials a les escoles.

També el *Col·lectiu professional d'Educació Social i Escola del CEESC*:

- Col·labora amb la recerca d'en Miquel Castillo de la UOC que avui s'ha presentat.
- S'està intentant obrir l'agenda política educativa amb el Departament, que també estaven convidats a fer la jornada conjuntament avui, tot i que no ha estat possible, en tres fronts, com per exemple quina és la viabilitat d'aconseguir construir el cos d'educador social dins del Departament.
- També s'estan recollint experiències que es van coneixent i posant al costat pel que necessitin.

Amb la visualització de 4 minuts de la pel·lícula "La vida de Brian", es va voler dir, a mode de metàfora, que no s'espera rebre resposta automàtica per part de l'Administració però quan arribi el moment hem d'estar preparats. Hi ha moltes iniciatives, l'educació, el sistema educatiu i l'escola està en debat públic de manera permanent i volem seguir fent-hi feina.

Sílvia Pina, educadora social que treballa com a tècnica d'integració social (TIS) al CEIP Tanit de Santa Coloma de Gramenet (perspectiva d'una iniciativa institucional formal).

La Sílvia Pina és educadora social i mestra d'educació infantil. Fa 2 anys que treballa a l'escola Tanit de Santa Coloma de Gramenet, un centre de primària d'alta complexitat, contractada pel Departament com a TIS. A dia d'avui no tenen certesa que el programa continuï l'any que ve, ni si seguiran al mateix centre.

La situació d'aquest centre d'alta complexitat fa que la presència de l'educador o educadora social sembli clarament imprescindible, però en realitat l'aportació de la visió i atenció a la part social ho és en tot l'àmbit educatiu.

La Sílvia explica les funcions que ha hagut de fer en el centre i també les que venen marcades pel departament, però llença la pregunta de si realment aquestes funcions han de ser portades a terme per un TIS, un educador o educadora social o si, en realitat, haurien de ser de tots plegats amb funcions molt semblants, treballant en xarxa, sense trepitjar-se els uns als altres i caminant en la mateixa direcció.

Segons el Departament, les funcions del TIS han de ser:

- Desenvolupar habilitats d'autonomia personal, social en alumnes en situació de risc. Per fer-ho cal donar eines per pal·liar les mancances que pel barri del que són i estructures familiars que tenen no gaudeixen de les mateixes oportunitats i que són els que més ho necessiten. Per tant, es tracta d'establir lligams entre l'escola i l'entorn (diferents agents que treballen amb els nens i les famílies), és a dir, fer de pont.
- Planificar i desenvolupar activitats d'integració social. Treballar la part emocional, resolució de conflictes i fer plans individuals per abordar la part educativa i la familiar, ja que és una persona social que quan surt de l'escola ha d'enfrontar-se al món i als diferents agents, etc.
- Donar suport i acompanyament en activitats lectives (i extraescolars). Treballar des de la part social, no lectiva, a partir de l'excusa de l'ajuda de reforç escolar. Tenir l'excusa per poder parlar-hi, conèixer-los, establir-hi lligams i arribar on altres no arriben.
- Mediació i Resolució de conflictes. No fer d'apagafocs, sinó treballar des de la prevenció i en conjunt.
- Donar suport a les famílies en el procés d'integració. En escoles de primària és una part molt important de treballar i donar suport en col·laboració amb serveis socials, etc.

- Treball en xarxa. Per exemple, en el control de l'absentisme. Però en els territoris on ni tan son hi ha una comissió que s'hi dediqui, és complicat perquè acaba sent un treball individual i local.
- Treballar les activitats de temps lliure i extraescolars. La realitat d'aquestes famílies moltes vegades és que no poden fer moltes d'aquestes activitats i, o no participen, o acaben utilitzant altres recursos com a centres oberts, etc.

David Bernal, educador social de l'Institut Pla de l'Estany de Banyoles i representant de la Federació d'Associacions de Mares i Pares d'Alumnes de Catalunya (FAPAC).

Experiència en instituts de secundària des d'una doble perspectiva, la de l'autoocupació (autònom) i la de la contractació a través de les AMPA. A Banyoles hi ha tres instituts que tenen incorporada la figura social.

En David Bernal és autònom i està contractat per l'AMPA per 12 hores a la setmana. També està en un espai familiar de Banyoles amb nens de 0 a 3.

Funcions a l'Institut (cal dir que cada professional dels 3 instituts de Banyoles es treballa per necessitats i elabora el seu model o catàleg de serveis):

- Participació a la CAD (Comissió d'Atenció a la Diversitat). Coordinació i seguiment de casos amb els 3 psicopedagogs que hi ha (2 per curs d'ESO, dels quals una fa també orientació), dues hores un cop a la setmana. Un cop al trimestre hi ha un CAD social amb serveis socials en què es fa seguiment de casos.
- Mediació, Resolució de conflictes i Convivència. De moment la mediació és entre alumnes, encara que seria recomanable que fos més ampli, entre famílies i escola, i entre alumnes i professors.
- Participació en el *Projecte Singular*. Responsable dels seguiments del alumnes a les empreses (els alumnes de tercer i quart d'ESO hi ha la possibilitat que part del seu temps curricular passi en empreses).
- Presència educativa dels alumnes que van a la tarda. Els castigats. Quan són temes de retard hi ha poc a treballar, però quan és per resoldre conflictes és una bona ocasió per fer-ho.

- Rebuda dels expulsats pel règim intern de l'Institut quan tornen a anar al centre.
- Presència educativa als patis.
- Dinamització amb jocs de taula, iniciativa conjunta amb les AMPA de Banyoles per fomentar el joc de taula. Jornades.
- Potenciar la participació.
- Dinamització de delegats. Organització de la Junta de delegats.
- Atenció individualitzada i familiar.
- Seguiment del protocol d'absentisme.
- Suport a les tutories. Molt ben rebut per alguns docents.

Important treballar fora de l'escola, amb les famílies de fora, però no només les dels nois i noies de l'escola sinó les del territori.

Jaume Aguilar, representant de la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica

Des de la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica creuen que altres maneres de fer escola són possible, i estan endegant la iniciativa "Escola a temps complert". El seu representant, en Jaume Aguilar, comenta que el que els ha mogut és la preocupació per l'educació.

I perquè el sistema escolar tal i com es té pensat és per als mestres, així que si no es canvia el sistema no pot entrar-hi ningú més.

L'escola no és només escolarització. Per tant, el repte que tenim és passar del Dret a l'Ensenyament (que és el que tenim avui dia) al Dret a l'Educació, que és el que diu a la Constitució, i a tot arreu. Aquesta és realment la clau. Des del moment que no estem parlant d'escola sinó d'equipament educatiu, comencem a canviar tota la mirada del sistema.

Ens trobem amb un problema: la LOMCE.

Quan parlem de dret per l'educació en sentit ampli, hi entra tothom, no només educadors socials, sinó famílies, sanitat, etc. I si ens creiem això, hem de parlar de dues qüestions bàsiques fonamentals: aprendre a conviure i aprendre a aprendre. Aquesta és la filosofia que s'està impulsant des dels Moviments de Renovació Pedagògica, però també altres, que

volen un paradigma diferent del que s'entén per escola. En la mesura que es vagi aconseguint impulsar aquests models educatius amplis, serà més fàcil anar-hi incorporant altres figures que intervinguin, i que els nois i noies en surtin beneficiats, que és el que ens interessa.

Fa 3 anys, davant d'aquesta postura, es va iniciar tot un treball que és "L'educació a temps complet". S'ha signat una aliança entre la Diputació de Barcelona, la Federació de Renovació de Moviments Pedagògics i la Fundació Jaume Bofill per impulsar aquest projecte en diferents municipis del territori català. Això significa passar de centres escolars a equipaments educatius. Entre les característiques més importants hi ha que els centres han d'estar oberts des de les 8h fins a les 19h, han de tenir menjador i aules d'estudi, que permetin que els nens surtin sense deures, ja que la feina es fa a l'escola; i amb una oferta educativa ampla i a l'abast de tothom. És una proposta a favor de l'equitat educativa.

Esperem que algun dia s'assoleixin canvis en la perspectiva del Departament d'Ensenyament i passi també a dir-se una altra vegada Departament d'Educació. Però s'ha d'anar insistint des de la realitat de cada territori, i a partir d'aquí treballar junts. La idea és molt clara: ajuntar el dins i fora de centre, un continu, amb un projecte educatiu comú, i amb condicions d'atendre a tothom, que no quedi ningú exclòs.

El que es pretén és arribar a canviar la concepció educativa que hi ha avui dia -que és *escolar*- a la concepció global *educativa*, que és la pretenem.

CONCLUSIONS I TANCAMENT

Maria Rosa Monreal, presidenta del CEESC.

El CEESC no és ni pare ni mare de ningú, però sí que és aquell col·lega que té una funció social, com a coixí social amb qui poder compartir tot allò que ens passa en l'àmbit de l'educació.

Amb aquesta jornada, oberta a tothom, més enllà del col·lectiu d'educadors i educadores socials, pretén copsar més experiències, i tenir cada vegada més discurs i més contingut.

El que volem transmetre, fonamentalment és:

- volíem trencar els binomis on s'instal·lava la institució escolar: èxit i fracàs, assistència i absentisme, educació formal i educació no formal, convivència i conflicte, educació i educació social, mestres i educadors.
- Un cop trencats els motlles, pensem en les oportunitats que ens genera el sistema educatiu. L'acompanyament en el procés vital de la socialització de totes les persones. Cada cop que treballem educadors socials i escola, treballarem aquest trencament de binomis.

Cronològicament hem fet:

- A les Jornades d'Educació Social i Infància, que organitzem regularment cada 1 o 2 anys, l'any 2014 ja es va treballar aquest tema; es va posar sobre la taula formalment i es va generar debat. Va haver-hi una repercussió important perquè el suplement *Criatures* del diari Ara, el febrer de 2015, ja va publicar "L'educació social, l'assignatura pendent", on explicava que el Col·legi d'Educadores i Educadors Socials de Catalunya reclama que els seus professionals s'integrin plenament en l'educació formal.
- El 2016, té lloc la Jornada Interuniversitària, en col·laboració amb les universitats i la Fundació Jaume Bofill.
- La jornada d'avui, que recull moltes experiències que està fent el col·lectiu i la seva tenacitat, de la mà del Col·lectiu professional d'Educació Social i Escola del CEESC.

Aquest any és el 20è aniversari del Col·legi i aquesta jornada és un motiu més de celebració perquè aquest col·lectiu professional té molt futur per endavant.

Aquesta jornada és transcendent perquè els educadors socials volem una taula de reflexió, volem continguts, volem saber i poder elaborar uns bons projectes en el marc de l'escola. Poder treure unes conclusions d'aquesta jornada i seguir treballant. I que el CEESC sigui aquest espai que aixoplugui el poder construir. Tot això que anem construint és transcendent per a nosaltres perquè elaborem tot allò que ens agrada i que és la nostra professió.